

Tilburg University

Stagnatie op laag niveau

van de Klundert, T.C.M.J.

Published in:
Economisch-statistische berichten

Publication date:
1970

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
van de Klundert, T. C. M. J. (1970). Stagnatie op laag niveau. *Economisch-statistische berichten*, 55, 699.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Stagnatie op laag niveau

Het vraagstuk van de onvolledige mededinging wordt in de economische standaardtheorie stiefmoederlijk behandeld. Wie deze uitspraak strikt kwantitatief interpreteert kan hem gemakkelijk weerleggen. Er zijn immers boeken over het oligopolie te kust en te keur, om nog maar te zwijgen van de onze artikelen over allerlei andere marktvormen dan de volledige mededinging.

Het gaat in deze echter niet om de kwantiteit. Van belang is veel meer de wijze, waarop de problematiek van de beperkte concurrentie in de economie aan de orde komt. Daarbij valt op, dat het meestal om vraagstukken van het partiële evenwicht gaat. Bij de behandeling van problemen van centrale importantie als de allocatie van middelen en de groei van de volkshuishouding is nagenoeg altijd de hypothese van volledige mededinging troef.

Telkens wanneer bij wijze van uitzondering van deze regel wordt afgeweken is het resultaat verfrissend. Men krijgt dan een betere kijk op de werkelijkheid en de economie heeft in zulke gevallen ook de buitenstaanders wat te zeggen. Boeken van auteurs als Galbraith, Baran en Sweezy danken hieraan hun succes. Nu is succes bij de leek voor de vakman altijd enigszins verdacht. Inderdaad moet worden erkend, dat de bovengenoemde boeken in theoretisch opzicht nogal zwak zijn. Daarmee wordt dan nog eens onderstreept, dat het monopolievraagstuk (monopolie hier verder in ruime zin te interpreteren) het onderontwikkelde gebied van de economie vormt.

Omgekeerd geldt ook dat de onderontwikkelde gebieden hun monopolieprobleem hebben. Daar is tot nu toe weinig aandacht aan besteed. Veelal heerst de opvatting, dat op een laag economisch niveau wel volledige mededinging moet heersen. Concentratie moet immers zijn tijd hebben. Fasentheorieën als die van Rostow dragen

er toe bij, dat bij velen het beeld wordt gevormd van ontwikkelingslanden, die in wat sneller tempo de stadia van de westerse expansie doorlopen. In een recent verschenen werk onder de titel *Technological dependence, monopoly and growth* (Pergamon Press, Oxford 1969, 211 blz.) rekent de Israelische auteur Meir Merhav met deze gedachte af. Volgens Merhav zijn de voornaamste economische karakteristieken van de ontwikkelingslanden de kleine omvang van de nationale markten en de afhankelijkheid in technologisch opzicht van het Westen. De ontwikkelingslanden zijn voor de installatie van machines geheel afhankelijk van de rijke landen. De in het Westen geproduceerde kapitaalgoederen zijn echter afgestemd op de industriële ontwikkeling in de oude kapitalistische landen. Dit impliceert dat vrijwel altijd van „economies of scale” kan worden gesproken. Er moet op grote schaal worden geproduceerd om lonend te kunnen werken. Ook de ontwikkelingslanden zitten hieraan vast en bij de toch al kleine markten betekent dit een hoge mate van concentratie in de sectoren, die voor de groei moeten zorgen.

Schrijvers van Marxistische huize zien in het monopoliefenomeen graag de oorzaak van een fundamentele stagnatie, welke het economisch leven bedreigt. Een dergelijke stagnatie is dan een teken voor de rijpheid van de economie. Niet voor niets luidde de titel van Steindl's boek *Maturity and Stagnation in American Capitalism*. Het pleit voor de originaliteit van Merhav, dat hij deze stelling op zijn kant zet. Stagnatie is weliswaar ook bij hem verbonden met monopolie, maar treedt op bij een laag niveau van

economische ontwikkeling. Dit komt omdat de tegenwerkende factoren, zoals diversificatie van de productie, overheidsinmenging en export in de arme landen zwakker zijn. De investeringsmogelijkheden zijn daardoor — gegeven de monopolioïde structuur van het vrije bedrijfsleven — te gering, zodat de groei meer weg heeft van een sukkeldraf dan van een inhaalrace.

Diversificatie van de productie is de normale gang van zaken bij concurrerende mammoetondernemingen. In de ontwikkelingslanden stuit deze politiek op de moeilijkheid van de geringe omvang van de markten, waaraan de sterk scheve inkomensverdelingen nog een extra accent geven. Verder constateert Merhav, dat de mogelijkheden van de overheid in de arme landen beperkt zijn. Voor zover subsidies gegeven worden is de staat afhankelijk van het aanwezige surplus in de traditionele sectoren van de economie. De spelregels van de vrije markt laten daarnaast niet toe, dat de overheid op grote schaal rechtstreeks de productie ter hand neemt. Wat de derde ontsnapingsmogelijkheid betreft, merkt de auteur op dat de industrieën van de ontwikkelingslanden — zelfs afgezien van de westerse protectie — internationaal nauwelijks kunnen concurreren. Het kostenpeil is daarvoor, ondanks de geïmporteerde „economies of scale” te ongunstig.

Het boek van Merhav verdient een ruime lezerskring. De schrijver maakt op intrigerende wijze gebruik van brokstukken uit de moderne theorie bij zijn analyse van het *historische proces* van groei in ontwikkelingslanden. Dat de wiskundig geschoolde lezer wellicht af en toe de vraag naar de consistentie van de argumenten voelt opkomen, doet niets af aan het feit, dat economiebeoefening op deze wijze een boeiende en belangrijke aangelegenheid is. De conclusie, dat kapitalisme en ontwikkeling elkaar in de weg staan is trouwens te fundamenteel om eraan voorbij te gaan.

Th. van de Klundert